

В. М. Ташликович

Нобель

НОБЕЛЬ – село Вараського (до липня 2020 – Зарічненського) району Рівненської області. 2016 Нобел. сільс. раду (підпорядк. села Дідівка, Котира, Млин) приєднано до Локниц. сільс. об'єднаної територ. громади. Н. знаходиться на п-ові (піщаній косі), на березі Прип'яті (притока Дніпра), pobl. оз. Нобель, Нобельського національного природного парку та нац. природ. парку «Прип'ять-Стохід», за 215 км від обл. центру, 39 км від смт Зарічне, 16 км від с. Локниця, бл. 5 км від укр.-білорус. кордону (на Пн.) й межі з Волин. обл. (на Зх.). Площа 0,858 км². За переписом насел. 2001, проживали 363 особи; станом на 1 січня 2019 – 278 осіб; переважно українці. За різними версіями, назва походить: від давньоіндоєвроп. слова «небель», що означає вологу, воду, місце, звідки виходить вода; від лат. слова «нобеліс» – знаменитий, славний, великий, могутній; від першого поселенця з темним кольором шкіри – «небела». Досліджено одне з найбільших в Україні скупчень стоянок свідер. культури фінал. палеоліту Нобель та давньорус. городище (на думку вчених – м. Небель, що згадується в «Літописі Руському» під 1158). Виявлено артефакти дніпро-донец., тшинец.-комарів. і зарубинец. культур. 1262 в хроніках Галиц.-Волин. літопису записано, що тут відбулася битва між військом волин. князя Василька Романовича й литовцями. Пізніше Н. входив до Великого князівства Литовського (під владою турово-пінських князів), після Люблін. унії 1569 – до Польщі. У 16 ст. був знач. реліг. центром, де діяли Преображен. чол. монастир і 5 церков зі школами. 1520 для Микол. церкви місц. майстри завершили переписувати Нобел. Четвероєвангеліє, що 1856 було вивезено у Вільно у новостворений Музей давнини, а нині зберігається у фондах б-ки АН Литви. У 16 ст. Н. зруйнували татар. загони. Жит. брали участь у Визв. війні під проводом Б. Хмельницького. Після 3-го поділу Польщі 1795 – містечко Пінського пов. Мінської губ. Рос. імперії. Після польс. повстань 1831 та 1863 Н. належав рос. генералу Белоградову, пізніше – поміщику Ненарукову. У 2-й пол. 19 ст. було 120 дворів. За Всерос. переписом насел. 1897, проживали 1336 осіб, з них 361 єврей. На поч. 20 ст. діяли православна церква та синагога; мешканці займалися торгівлею, ремеслами, риболовлею і ліс. промислами. Під час 1-ї світової війни відбувалися кровопролитні бої між австро-угор. та рос. військами. Після її завершення у Н. залишилося 10 будинків. Під час воєн. дій 1918–20 влада неодноразово змінювалася. 1921–39 – у складі Польщі, від 1939 – УРСР. Від серпня 1941 до березня 1944 – під нім. окупацією. Діяли рад. підпіл. групи. Нацисти вбили 20 жит. На фронтах 2-ї світової війни воювали 125 осіб, з них

68 загинули (встановлено обеліск). До серед. 1950-х рр. вели боротьбу загони ОУН–УПА. Донині збереглося багато давніх дерев'яних хат із вирізьбленими архаїч. соляр. знаками. У село часто приїжджають фольклористи, які записують нар. пісні, а щоліта сотні людей з різних куточків України тут відпочивають та ловлять рибу. Розвинений зелений туризм. Від 1983 у Прип'ят. іхтіол. заказнику (3155 га) охороняють місця нересту ляща, сазана, судака та ін. видів риб, у Нобел. орнітол. заказнику (510 га) – місця гніздування різних переліт. водоплав. птахів. У Н. – заг.-осв. школа; клуб, публічно-шкіл. б-ка; фельдшер.-акушер. пункт. 2003 засн. щоріч. всеукр. фестиваль гумору «Лауреат Нобельської премії». 2009–10 збудовано Свято-Преображен. церкву. Відкрито мемор. стелу та встановлено погруддя тракториста П. Ходневича, який 1971 загинув у вогні, рятуючи хліб. лан (щорічно на його честь організують рай. кубок із волейболу). Серед видат. уродженців – письменник С. Граховський (2013 до 100-річ. ювілею встановлено мемор. дошку).

Фотоілюстрації

Рекомендована література

1. Описание церквей и приходов Минской епархии. Ч. 4. Пинский уезд. Минск, 1879;
2. Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся (Краєзнавчий словник – від найдавніших часів до 1914 року). Вінніпег, 1986. Т. 2;
3. Басараба В. Нобель на озері Нобель. Р., 2003;
4. З історії сіл Зарічненщини. Зарічне, 2004;
5. Нобель: Короткий турист. нарис. Зарічне, 2008;
6. Зарічненщина. Зелений туризм. Нобель. Р., 2013;
7. Зарічненщина: Духовні скарби регіону: Бібліогр. посіб. Зарічне, 2015;
8. Нобель літописний: Бібліогр. розвідка. Зарічне, 2018.

Бібліографічний опис:

Нобель / В. М. Ташликович // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2021. – Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-72363>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).